

Veien fra Weimar til Auschwitz:

Hvordan forklare framveksten av nazismen og utviklingen av den nazistiske staten?

Seminar HL-senteret, 24. oktober 2011

<http://folk.uio.no/daget/hlsenteret.ppt>

d.e.thorsen@stv.uio.no

To problemstillinger

- Framveksten av nazismen før 1933
- Utviklingen av den nazistiske staten etter 1933
  - Utviklingen fra demokrati til totalitær stat
  - «Veien til Auschwitz»

Valgresultater for NSDAP 1924-33

Valg	Mill. stemmer	Prosent	Mandater
4.5.1924*	1,918	6,6	32
7.12.1924*	0,907	3	14
20.5.1928	0,81	2,6	12
14.9.1930	6,41	18,3	107
31.7.1932	13,746	37,3	230
6.11.1932	11,737	33,1	196
5.3.1933	17,277	43,9	288**

Kilde: Horst Möller: *Die Weimarer Republik – Eine unvollendete Demokratie*. München: DTV, 1985/2008, s. 330-1

* NSDAP forbudt fra Ølkjellerkuppet i november 1923 til 1925. Deltok i valgene i 1924 under navnet *Deutsche Partei*.

** Ikke flertall alene, men Hitler – som ble utnevnt til kansler 30. januar – hadde arrestert de kommunistiske parlamentsmedlemmene etter riksdagsbrannen 27. februar. Med støtte fra andre høyreautoritære partier kunne Hitler oppkaste seg til diktator med *Ermächtigungsgesetz*, som ble vedtatt 23. mars. Kun SPD stemte mot.

Hva kan forklare nazismens raske og voldsomme framvekst?

- Hvem sluttet opp om NSDAP og Hitler?
  - Arbeidere?
  - Middelklassen?
  - Elitene?
- Økonomiske forhold?
  - Krise fram til 1924
  - Krise etter 1929
- Politiske forhold?
  - Weimarkoalisjonen: Sosialdemokrater, sentrum og liberale nasjonalister
  - Anti-Weimarkoalisjonen: Kommuniste og høyreautoritære
  - I realiteten suspensjon av parlamentarismen etter 1931

Utviklingen av den nazistiske staten

- Hva kjennetegner den nazistiske staten?
- Hvordan utviklet den tyske staten seg under nazistene?
- Veien til Auschwitz: Hvordan kunne det skje?
  - The straight road (intensjonalisme – Hitler som arkitekt for Holocaust – Karl Dietrich Bracher)
  - The twisted road (funksjonalisme – kumulativ radikaliserings av statsapparatet – Hans Mommsen)
  - Syntese: Working towards the Führer (Ian Kershaw)